Silla Kakkola
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
29.11.2022

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle tasa-arvopoliittisesta selonteosta (VNS 5/2022 vp)

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää lämpimästi mahdollisuudesta lausua ja toimia asiantuntijana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa koskien tasa-arvopoliittista selontekoa.

NYTKIS kiittää tasa-arvopoliittista selontekoa kunnianhimon tasosta ja pitää esiin nostettuja aihealueita perusteltuina. Esitämme seuraavia huomioita selonteon seitsemään asetettuun tavoitteeseen.

Tavoite 1 Suomi on kaikessa toiminnassaan tasa-arvoinen ja sukupuolisyrjinnästä vapaa yhteiskunta

Tasa-arvopoliittisessa selonteossa linjataan Suomen tasa-arvopolitiikkaa seuraavaksi vuosikymmeneksi. Lausuimme selonteosta alkuvuodesta 2021 ja iloitsemme siitä, että varsin moni lausuntoomme nostamamme keskeinen tasa-arvokysymys oli huomioitu selonteossa. Pidämme tärkeänä, että tasa-arvopoliittisen selonteon kunnianhimoisten tavoitteiden tueksi varataan riittävät resurssit ja tulevat hallitukset sitoutuvat sukupuolten tasa-arvoon läpileikkaavana teemana.

Naisten ja tyttöjen asemassa ja oikeuksien toteutumisessa on edelleen huomattavia puutteita. Suomessa sitkeitä tasa-arvo-ongelmia ovat mm. palkkaeriarvoisuus, työmarkkinoiden voimakas jakautuminen sukupuolen mukaan ja sukupuolistunut väkivalta. Nämä vaativat pitkäjänteistä ja päämäärätietoista työtä.

Sukupuolten tasa-arvo on toimivan demokratian sekä taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän yhteiskunnan edellytys. On tärkeää, että naisjärjestöjen ja muiden tasa-arvotyötä tekevien järjestöjen rahoitus ja resurssit turvataan. NYTKISin esillä pitämät ja tasa-arvopoliittisessa selonteossa asetetut tasa-arvotavoitteet saavutetaan laajalla ja pitkäjänteisellä puoluerajat ylittävällä yhteistyöllä.

NYTKIS suosittaa:
-Suurten päättyvällä hallituskaudella tehtyjen lakireformien toimeenpanoa seurataan ja niiden sukupuolten tasa-arvovaikutuksia

arvioidaan. Seurantatiedon perusteella ryhdytään vaadittaviin toimenpiteisiin tasa-arvon näkökulmasta.
- Valtion budjetin kokonaisuus arvioidaan sukupuolten ja tasa-arvon näkökulmasta, ja budjetti

rakennetaan sukupuolitietoisella tavalla.
-Sukupuolitietoisen budjetoinnin kehittämistä jatketaan osana kestävän kehityksen budjetointia: valtiovarainministeriö sisällyttää budjetinlaadintaohjeistukseensa momenttikohtaiset ohjeet sukupuolivaikutusten arviointiin.
-Tasa-arvovaltuutetun resursseja laajennetaan valtuutetun toiminnan ja kansalaisten oikeusturvan vahvistamiseksi.

Tavoite 2 Sukupuolistuneesta väkivallasta vapaa Suomi

Naisiin kohdistuva väkivalta on yksi keskeisimmistä ihmisoikeusongelmista Suomessa. Suomen tulee täyttää kansainvälisten sopimuksen sille asettamat velvoitteet, Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen ja sen toimeenpanoon.

Jotta selonteon kunnianhimoiset tavoitteet saavutetaan, tarvitsee se tuekseen riittävät resurssit niin väkivallan ennaltaehkäisyyn, kuin väkivaltaa kohdanneiden palvelupolkuun akuutista kriisistä aina jälkipalveluihin asti.

Lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen GREVIO ilmaisi vuoden 2019 raportissaan huolensa toistuvan väkivallan sovittelusta ja naisten oikeudellisesta suojelusta tapauksissa, joissa sovittelulla saattaa olla vaikutusta tutkintaan. GREVIO kyseenalaistaa poliisin vallan siirtää tapaukset sovitteluun.

CEDAW-komitea on kiinnittänyt lokakuussa 2022 Suomelle antamissaan suosituksissa huomiota lähisuhdeväkivallan sovitteluun ja Suomen tulee raportoida komitealle kahden vuoden nopeutetussa määräajassa.

NYTKIS suosittaa:
-Ohjataan riittävät resurssit naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ehkäiseviin palveluihin sekä jälkipalveluihin.

o Koko palvelupolun esteettömyys ja saavutettavuus taataan.

o Kehitetään tuetun asumisen mahdollisuuksia turvakotijakson jälkeen.

o Lisätään tukiasuntoja ympäri Suomen.
-Lähisuhdeväkivallan sovittelu rajataan lainsäädännöllä sovitteluprosessien ulkopuolelle.

-Kehitetään turvakotiverkostoa, jotta turvakodit ovat maantieteellisesti yhdenvertaisesti saavutettavissa kaikkialta ympäri Suomen.
-Istanbulin sopimuksen mukaiset rangaistuksen koventamisperusteet sisällytetään rikoslakiin.
- Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijalle turvataan tehtävän laajuuden huomioivat riittävät resurssit.

Tavoite 3 Suomessa kaikilla on sukupuolesta riippumatta yhtäläiset osallistumismahdollisuudet sekä valta vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskuntaan

Vaikka naisten osuus päätöksentekijöinä on kasvanut, NYTKIS katsoo tasa-arvopoliittisen selonteon tavoin, että on tärkeää kiinnittää huomiota naisten monimuotoisuuteen, kuten vähemmistöjä edustavien naisten poliittiseen edustukseen. CEDAW-komitea on jo aiemmin ilmaissut huolensa romaninaisten ja saamelaisnaisten aliedustuksesta poliittisessa päätöksenteossa. Maahanmuuttajanaiset ovat myös aliedustettuina sekä valtakunnan- että paikallishallinnossa. YK:n vammaisten oikeuksia koskevan julistuksen mukaan vammaisille naisille tulisi tarjota enemmän mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon.

NYTKIS kiittää selonteon huomioista verkkohäirinnän kasvamisesta ja sen vaikutuksista demokratiaan. NYTKIS katsoo, että sukupuoleen perustuvaa syrjintään, vihapuheeseen ja maalittamiseen on suhtauduttava vakavasti. Laajamittainen verkkohäirintä normalisoi vihaa ja rajoittaa erityisesti naisten ja tyttöjen toimintatilaa ja sananvapautta paitsi somessa ja verkossa, myös niiden ulkopuolella. Sekä vuonna 2021 antamassamme lausunnossa että tuoreissa hallitusohjelmatavoitteissamme vuosille 2023–2027 vaadimme maalittamisen kriminalisointia – se vahvistaisi ja turvaisi erityisesti poliittisesti aktiivisten naisten asemaa.

Vihapuheella ja maalittamisella on sukupuolistuneita vaikutuksia, naisiin kohdistuva vihapuhe liittyy usein nimenomaan heidän sukupuoleensa ja on usein seksuaalissävytteistä. Tutkimuksen mukaan suomalaisista kuntapäättäjistä naiset kokevat vihapuhetta huomattavasti miehiä enemmän: naisista 42%, miehistä 28%. Vähemmistöihin (rodullistettuihin kuuluminen, maahanmuuttajatausta, seksuaalinen vähemmistö, saamelaisuus, kielivähemmistö) kuuluminen lisäsi vihapuheen kohteeksi joutumista. Naisiin kohdistuvassa vihapuheessa erityispiirteenä on seksuaalisella

väkivallalla uhkaaminen. Vihapuheella on negatiivisia vaikutuksia demokratiaan, koska sillä on vaikutusta naisten ja vähemmistöihin kuuluvien halukkuuteen toimia politiikassa ja asettua ehdoille vaaleissa.

CEDAW-komitea on lokakuussa Suomelle antamissaan suosituksissa suosittanut, että Suomen tulee ryhtyä toimiin sukupuoleen liittyvän vihapuheen kriminalisoimiseksi, mukaan lukien maahanmuuttajanaisiin ja kansallisiin vähemmistöihin kuuluviin naisiin kohdistuva vihapuhe. NYTKIS katsoo, että maalittamisen rikosoikeudellinen sääntely ja arviomuistion ehdotus maalittamisen säätämisestä erikseen kriminalisoitavaksi on yksi toimi osana suosituksen täytäntöönpanoa.

NYTKIS suosittaa:
-Maalittaminen kriminalisoidaan.
- Sosiaalisen median alustojen vastuuta lisätään sukupuolistuneen vihapuheen ja häirinnän kitkemiseksi.
- Poliittisesti aktiivisten naisten kohtaaman vihapuheen tutkimukseen kohdistetaan lisää resursseja.

Tavoite 4 Suomessa toteutuu sukupuolten taloudellinen tasa-arvo ja syrjimättömillä työmarkkinoilla maksetaan samaa palkkaa samanarvoisesta työstä.

Tasa-arvopoliittisen selon teon s. 72 todetaan: ”Palkka-avoimuuden lisääminen on yksi keino sitkeiden palkkaerojen pienentämiseksi.

Tasa-arvolakiin on valmisteltu muutosta kolmikantaisessa työryhmässä. Palkkatasa-arvoa on edistetty yhteisillä toimilla työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa sekä laajoilla tutkimus- ja kehittämishankkeilla, jotka koskevat työn samanarvoisuuden mittareiden kehittämistä ja työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen jakautumisen vähentämistä.

Selonteon tavoitteena on, että Suomessa toteutuu sukupuolten taloudellinen tasa-arvo ja syrjimättömillä työmarkkinoilla maksetaan samaa palkkaa samanarvoisesta työstä.”

Suomessa sukupuolten välinen palkkaeron kaventuminen on ollut hidasta eri hallitusten samapalkkaohjelmissa tehdyistä toimista huolimatta. Suomi on saanut huomautuksia useilta kansainvälisiltä toimielimiltä perusteettomista sukupuolten välisistä palkkaeroista ja Suomea on kehotettu ryhtymään välittömiin toimiin niiden tasaamiseksi, viimeisimmäksi suositukset CEDAW-komitealta 2022. Palkka-avoimuuden lisääminen on yksi keskeinen keino tuoda esiin työpaikkakohtaisia perusteettomia sukupuolten välisiä palkkaeroja.

Olemme huolissamme siitä, riittävätkö nykyisenkaltaiset toimet puolittamaan sukupuolten väliset palkkaerot vuosikymmenen loppuun mennessä, sillä vauhdin pitäisi kaksinkertaistua nykykehityksestä. NYTKIS on pettynyt siitä, että tasa-arvolain päivitystä palkka-avoimuuden lisäämiseksi ei ole annettu eduskunnalle. NYTKIS haluaa korostaa, että palkka-avoimuuden lisäämisen valmistelua on jatkettava välittömästi ja se on yksi keino kaventaa palkkaeroja.

NYTKIS haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tasa-arvopoliittisen selonteon toimeenpanon ja palkkatasa-arvon edistämisen yhteydessä olisi tärkeää selvittää myös vammaisen naisen euro.

NYTKIS suosittaa:
- Jatketaan työtä palkka-avoimuuden edistämiseksi huomioiden vireillä oleva EU:n komission ehdotus palkka-avoimuusdirektiiviksi.
- Laaditaan ja toimeenpannaan laaja työelämän tasa-arvon ja sukupuolittuneiden työmarkkinoiden tavoite- ja toimenpideohjelma.

o Osana toimenpideohjelmaa puututaan erityisesti raskaussyrjintään työmarkkinoilla.

o Syrjintäsuojaa määräaikaisissa palvelussuhteissa tehostetaan täydentämällä työ- ja virkasuhdelainsäädäntöä säännöksillä, joilla kielletään määräaikaisten palvelussuhteiden uusimatta jättäminen tai niiden keston rajoittaminen raskauden tai perhevapaan käyttämisen perusteella.

-Työhyvinvointia parannetaan naisenemmistöisillä aloilla työn mielekkyyden ja turvallisuuden, työssä jaksamisen sekä työvoiman riittävyyden takaamiseksi.

o Säädetään työterveyshuolto- ja työturvallisuuslaissa psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisystä ja selvitetään mielenterveyden tukemista lakisääteisenä työterveyspalveluna.

o Perustetaan kolmikantainen työryhmä pohtimaan lainsäädännöllisiä uudistuksia ja uudenlaisia käytäntöjä syrjinnän sekä muun henkisen väkivallan vähentämiseksi työelämästä. Otetaan työhön mukaan tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja perhejärjestöjä.

-Teetetään selvitys alustatyön sukupuolittuneista vaikutuksista Suomessa alustatyötä tekevien risteävät erot huomioiden.

-Maahan muuttaneiden naisten kotoutumisesta ja koulutuksesta sekä pääsystä työmarkkinoille pidetään huolta. Työmarkkinoille pääsyn esteitä puretaan ja koulutustarpeita tarkastellaan osana kotoutumisprosessia.

-Vammaisten naisten työelämään liittyvien kysymysten tiedon tarpeita kartoitetaan. Varataan resurssit vammaisen naisen euron selvittämiseksi.

Tavoite 5 Suomessa jokaisella on mahdollisuus hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen sukupuolesta riippumatta

NYTKIS yhtyy tasa-arvoselonteon toteamukseen siitä, että ”universaali ja yksilöllinen sosiaaliturva sekä erillisverojärjestelmä ovat välttämättömiä sukupuolten taloudellisen tasa-arvon kannalta.”

Sosiaaliturvauudistusta käsittelevä ylivaalikautinen parlamentaarinen komitea on työskennellyt tämän eduskuntakauden ajan, mutta NYTKIS katsoo, että komitean työskentelystä julkaistuissa dokumenteissa ei vielä ole riittävällä tavalla huomioitu sukupuolivaikutuksia.

NYTKIS pitää tärkeänä, että tulevan kauden komitea kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sukupuolivaikutukset arvioidaan systemaattisesti työskentelyn eri vaiheissa, jotta sillä on vaikutuksia myös tehtäviin päätöksiin.

NYTKIS suosittaa:
-Lapsiperheköyhyyttä ratkaistaan parantamalla yhden vanhemman perheiden sosiaaliturvaa. Suurin osa yhden vanhemman perheistä on perheitä, joissa lasten pääasiallinen huoltaja on yksinhuoltajaäiti.
-Lisätään sukupuolivaikutukset osaksi perusturvan riittävyyden arviointia (laki kansaneläkeindeksistä 4 a §).
-Asumistuki uudistetaan huomioimaan lapsen kaikki vanhemmat vuoroasumistilanteissa.

Tavoite 6 Hoivavastuu, koulutus ja työmarkkinat jakautuvat Suomessa tasa-arvoisesti sukupuolten kesken

Uusimmassa marraskuussa julkaistussa Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksessa nousi esiin, että miehet käyttävät aikaa lastenhoitoon enemmän kuin koskaan aiemmin. Ajankäyttötutkimuksen mukaan: ” Kulttuurisen muutoksen lisäksi asiaa on voinut omalta osaltaan vaikuttaa myös parantuneet mahdollisuudet isyys- ja vanhempainvapaiden vietossa.”

Kela julkaisi 23.11. (HS 23.11.) tietoja perhevapaiden käytöstä perhevapaauudistuksen toimeenpanon alkupuolelta. Kelan tietojen mukaan, valtaosa isistä on halunnut tänä syksynä luovuttaa omista perhevapaistaan maksimimäärän eli 63 arkipiävää.

Vaikka miehillä on aiempaa suurempi rooli lastenhoidossa, käyttävät naiset edelleen perhevapaita moninkertaisesti enemmän kuin miehet. Se, että omaishoitajista ja perhevapaiden käyttäjistä valtaosa on naisia, korostaa edelleen hoivavastuun kantamisen vahvaa sukupuolittuneisuutta. NYTKIS kiittää hallitusta siitä, että elokuussa voimaan astunut perhevapaauudistus tukee tasa-arvoisempaa vanhemmuutta – tulevien hallitusten ja eduskunnan on syytä kiinnittää huomiota perhevapaauudistuksen toimeenpanoon ja seurata sitä aktiivisesti sekä tarvittaessa tehdä korjaavia toimia.

Perhevapaauudistuksen yhteydessä on säädetty oikeudesta viiden päivän palkattomaan omaishoitovapaaseen ja kysymys omaishoitajista on mitä suurimmissa määrin sukupuolittunut. Väestön ikääntyessä omaishoidon merkitys kasvaa Suomessa. Vuonna 2019 omaishoitajista noin 70% oli naisia, vuonna 2017 39% omaishoitajista oli työikäisiä, joista 28-47 -vuotiaiden ikäluokassa omaishoitajista oli naisia 80%. Toivomme lain voimaan astumisen jälkeen seurattavan myös omaishoitovapaan käyttöä ja vaikutuksia. NYTKIS katsoo, että tulevaisuudessa on selvitettävä myös viiden päivän palkallisen omaishoitovapaan mahdollisuuksia.

NYTKIS suosittaa:
-Isien perhevapaiden käyttöä seurataan ja tuetaan osana perhevapaauudistuksen toimeenpanoa. Perhevapaauudistuksen vaikutuksia äitien työmarkkina-asemaan seurataan.
-Työ- ja elinkeinoministeriön alle perustetaan työelämän ja perheen yhdistämistä sekä työelämän perheystävällisyyttä kehittävä työryhmä, jossa on nais- ja perhejärjestöjen edustus.

Tavoite 7 Suomi on sukupuolten tasa-arvon ja ihmisoikeuksien järjestelmällinen edistäjä kansainvälisesti

Sukupuolten tasa-arvon, naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä sateenkaari-ihmisten oikeuksien vastustus on viime vuosina kasvanut ja uhkaa ihmisoikeuksien toteutumista.

Silla Kakkola
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
29.11.2022

NYTKIS pitää tärkeänä, että Suomi ajaa Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa pitkäjänteisesti ja kunnianhimoisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia, kaikkien sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia riittävän rahoituksen turvin.

NYTKIS katsoo, että tasa-arvopoliittisessa selonteossa olisi voitu nostaa ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset vielä vahvemmin esiin, sillä ilmastonmuutoksella ja ilmastonmuutoksen torjuntaan tähtäävillä toimilla on sukupuolivaikutuksia niin globaalisti kuin kansallisellakin tasolla. NYTKIS katsoo, tasa-arvopoliittisen selonteon tavoin olisi ensiarvoisen tärkeää varmistaa kaikkien sukupuolten mukanaolo ilmastopoliittisessa päätöksenteossa.

NYTKIS kiittää tasa-arvoselonteon huomioita siitä, että naisten tasa-arvoista taloudellista ja poliittista osallistumista on tärkeää tukea sekä Suomessa että kansainvälisesti.

NYTKIS suosittaa:
- Ulkopolitiikka huomioi ilmastokriisin sukupuolittuneet vaikutukset globaalissa etelässä.
-Naisten osallisuuteen kansainvälisissä ja kansallisissa ilmastokokouksissa kiinnitetään erityistä huomiota. Naisjärjestöille on jyvitetty paikka kansainvälisissä ja kansallisissa ilmastokokousdelegaatioissa.
- Ulko- ja turvallisuuspolitiikan kärkenä on tyttöjen ja naisten oikeuksien turvaaminen ja edistäminen. Suomi sitoutuu sukupuolten tasa-arvoa edistävään ulkopolitiikkaan.

Puolesta,

Silla Kakkola
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry